

Pismo Marije Jurić-Zagorke biskupu J. J. Strossmayeru, čuvano u Nadbiskupijskom arhivu u Đakovu

UDK 929 Jurić-Zagorka, M. (044)
PREGLEDNI ČLANAK

Vlatko Dolančić
Nadbiskupijski arhiv u Đakovu

Marija Jurić-Zagorka¹ (1873. – 1957.) bila je poznata hrvatska spisateljica i novinarka, čije ime i djela nisu poznati samo unutar granica Republike Hrvatske, nego i znatno šire. Ipak, o njezinu životu, a posebno mladosti, postoje određene nepoznanice, nedoumice, nedorečenosti i nejasnoće. Poznato je da je Zagorki na početku njezina spisateljskog i novinarskog puta pomagao đakovački ili bosanski i srijemski biskup Josip Juraj Strossmayer (1815. – 1905.), ali manje je poznata činjenica kako je do njihove komunikacije uopće došlo i što je prethodilo Strossmayerovoj odluci da joj pomogne.

U Nadbiskupijskom arhivu u Đakovu, u osobnom arhivskom fondu Josip Juraj Strossmayer, među obilnom korespondencijom upućenom biskupu čuva se vlastitom rukom napisano pismo Marije Jurić-Zagorke² (ovo nije njezino jedino pismo koje se čuva u Nadbiskupijskom arhivu u Đakovu), u kojem Zagorka donosi neke poznate, ali ne i do kraja jasne činjenice iz vremena svojega ranog života. U pismu koje je napisala netom nakon što je napustila grubog muža i sklonila se kod rodbine u Srijemsku Mitrovicu, Zagorka biskupu Strossmayeru opisuje svoju mladost, tijekom obrazovanja,

1 Postoje i drugačije verzije pisanja imena i prezimena te Zagorkina nadimka, u članku će se ono navoditi ovim načinom.

2 Tekst ovoga pisma već je ranije, 1985. godine, objavio Marin Srakić. Vidi Marin SRAKIĆ, „Iz Dijecezanskog arhiva”, *Zbornik Muzeja Đakovštine*, 3/1985., 175–179.

dogovorenu udaju za muža, muke i maltretiranje koje je od njega podnosila kroz nekoliko godina, bijeg od svojega muža te moli biskupa pomoć. U pismu su iznesene manje poznate ili uopće nepoznate činjenice iz života Marije Jurić-Zagorka prije nego li je postala javnosti poznata kao spisateljica i novinarka, kao i njezine želje i planovi. Zagorka na više mjesta u tekstu pisma naglašava svoju privrženost domovini, obrazovanju i pisanju (knjizi).

Ovaj rad donosi cjeloviti tekst spomenutoga Zagorkina pisma, upućenog biskupu Strossmayeru, bogatog zanimljivim i važnim informacijama, te je namjera omogućiti dostupnost manje poznatih činjenica iz života Marije Jurić-Zagorka budućim znanstvenicima – istraživačima njezina života i djela, a time i široj javnosti.

Ključne riječi: Marija Jurić-Zagorka, pismo, Đakovo, Josip Juraj Strossmayer, Nadbiskupijski arhiv u Đakovu, arhivski fond.

Uvod

Nije rijedak slučaj da se pojedine osobe iz hrvatske daljnje ili bliže povijesti često spominju i opće su poznate javnosti, ali se o tim osobama ili vrlo malo zna, ili su podatci nepouzdana, ili su dvojbeni. Jedna od takvih osoba je i Marija Jurić-Zagorka, poznata hrvatska književnica i jedna od začetnica borbe za jednakost prava spolova u hrvatskome narodnom korpusu. Iako gotovo svi znaju za Mariju Jurić-Zagorku i njezina djela, danas se sa sigurnošću ne mogu utvrditi neke važne činjenice iz njezina života.

U Nadbiskupijskom arhivu u Đakovu³ čuvaju se brojni arhivski fondovi i zbirke nastali djelovanjem različitih (nad)biskupijskih ustanova i brojnih osoba (biskupa, svećenika, redovnika i redovnica, pa i ponekog laika). Među čuvanim arhivskim fondovima jedan od većih osobnih fondova je onaj biskupa Josipa Jurja Strossmayera⁴. U ovom arhivskom fondu, u korespondenciji,

3 Nadbiskupijski arhiv u Đakovu privatni je, crkveni arhiv čiji je vlasnik Đakovačko-osječka nadbiskupija, odnosno đakovačko-osječki nadbiskup. Čuva brojne fondove i zbirke raznih (nad)biskupijskih ustanova, biskupa, svećenika te manjeg broja redovnica, redovnika i laika. Nalazi se na lokaciji P. Preradovića 17 u Đakovu, a prostore dijeli sa Središnjom nadbiskupijskom i fakultetskom knjižnicom u Đakovu.

4 Josip Juraj Strossmayer, bosanski ili đakovački i srijemski biskup i hrvatski političar (Osijek, 4. II. 1815 – Đakovo, 8. IV. 1905). Rođen je u pohrvaćenju obitelji podrijetlom iz Gornje Austrije. Nakon Sjemeništa u Đakovu, studirao teologiju u Pešti, gdje je 1834. doktorirao iz filozofije. Zaređen je 1838., a potom je studirao na Augustineumu u Beču, gdje je doktorirao

nalaze se uglavnom dolazna pisma koja su različite osobe – danas manje ili više poznate, pisale biskupu Strossmayeru. Riječ je uglavnom o pismima u kojima autori nešto traže ili o nečem izvješćuju biskupa. Sačuvani su rijetki nacrti biskupovih odgovora na primljena pisma, tako da se iz sačuvanih pisama može saznati samo ono što su autori pisali (tražili) biskupu, ali ne i biskupov odgovor na pojedino pismo.⁵

Među pismima biskupove korespondencije sačuvano je i ono pismo koje je autorica potpisala svojim imenom i prezimenom, bračnim i djevojačkim – „Marija Matraj rođ. Jurić”, napisano 1896. godine u Srijemskoj Mitrovici. Pismo se čuva u Nadbiskupijskom arhivu u Đakovu, u osobnom arhivskom fondu Josip Juraj Strossmayer, u korespondenciji, u kutiji „Strossmayer i hrvatski pisci”. Ovo nije jedino pismo Marije Jurić-Zagorke biskupu Strossmayeru, ali je najbogatije podacima.

Tekst ovoga pisma 1985. godine objavio je autor Marin Srakić pod naslovom „Iz Dijecezanskog arhiva”, ali bez komentara samog teksta pisma i zajedno s tekstom još jednog pisma poznate osobe (koje se također čuva u Nadbiskupijskom arhivu u Đakovu), Stjepana Radića, upućenog biskupu Strossmayeru. Kako je 2023. godine 150. obljetnica rođenja Marije Jurić-Zagorke, bilo je prikladno da se njezino pismo biskupu Strossmayeru objavi samostalno, s popratnim komentarima, opaskama i pojašnjenjima.

iz teologije (1842.). Do 1847. bio je profesor u đakovačkom Sjemeništu, a od jeseni 1847. u Beču je obavljao službu dvorskoga kapelana i jednog od trojice ravnatelja Augustineuma. Tijekom revolucionarnih zbivanja 1848–49. zastupao je ideju o ustavnom i federalnom uređenju Habsburške Monarhije. Bio je imenovan biskupom 18. IX. 1849., a ustoličen 8. IX. 1850. U doba neoapsolutizma (1851–60.), zbog naklonjenosti prema slavenskoj i južnoslavenskoj ideji, bio je pod stalnim policijskim nadzorom. God. 1860–73. aktivno se bavio politikom te bio istaknuti prvak Narodne stranke. Kao virilni zastupnik u Hrvatskom saboru 1861. i 1865–67. održao je niz zapaženih govora; 1861–62. bio je veliki župan Virovitičke županije. Nakon sklapanja Hrvatsko-ugarske nagodbe (1868.), revizije Nagodbe (1873.) i popuštanja narodnjaka pred mađarskim zahtjevima, u ljeto 1873. povukao se iz politike. No zajedno s F. Račkim, predsjednikom JAZU, i dalje je zastupao južnoslavensku ideju s ciljem osnivanja savezne države Južnih Slavena, uz potporu ostalih slavenskih naroda, kao protuteže Nijemcima, Mađžarima i Talijanima. Nakon Berlinskoga kongresa 1878., kada je Srbija došla pod austrijsko tutorstvo, a Srbi u Hrvatskoj povezali se s Mađžarima, revidirao je svoju koncepciju južnoslavenstva te je od tada zastupao ideju federativne, pa i trijalistički uređene Austro-Ugarske Monarhije. Godine 1880. pristao je uz Neodvisnu narodnu stranku, a 1894. potpuno se povukao iz političkog života. Strossmayer, Josip Juraj. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58459> (Pristupljeno 24. 2. 2022.).

5 Iako na poledini pojedinih pisama biskupove korespondencije postoje kratke rukom pisane upute o tome što treba odgovoriti molitelju (autoru pisma).

Autorica pisma

Marija Jurić-Zagorka „bila je hrvatska novinarka i književnica (Negovec kraj Vrbovca, 2. III. 1873. – Zagreb, 30. XI. 1957.). Zbog nesređenih obiteljskih odnosa, o kojima je progovorila u autobiografskoj knjizi *Kamen na cesti* (1938.), napustila je Višu djevojačku školu pred sam završetak školovanja. Godine 1896. anonimno je u *Obzoru* objavila članak Jedan časak (Egy Percz), nakon čega je, na preporuku biskupa J. J. Strossmayera, dobila novinarsku službu u redakciji *Obzora*. Time je započela uspon u novinarskoj karijeri, opterećen položajem žene u onodobnome društvu. Njezina suradnja u *Obzoru* bila je vrlo intenzivna tijekom 1898. Uz reportaže sa zagrebačkih saborskih rasprava i ocjene političkog stanja u Mađžarskoj, objavljivala je crtice, humoristične skice, kraće autobiografske zapise i podliste. Tih je godina počela surađivati i u najuglednijim književnim časopisima toga doba, *Viencu* i sarajevskoj *Nadi*. Godine 1903. svestrano je sudjelovala u narodnom pokretu; kako su urednici *Obzora* J. Pasarić i Milan Heimerl bili uhićeni, novine je uređivala sama. Neko je vrijeme bila i dopisnica iz Budimpešte i Beča, a 1909. izvještavala je i s Friedjungova procesa. Na Strossmayerov nagovor počela je pisati romane namijenjene širemu čitateljstvu. Njezina pretpostavka da će najbolji učinak postići pisanjem povijesnih romana pokazala se točnom. Premda se u književnosti javila još crticom u *Bršljanu* (1886.), a prvi roman *Roblje*, kao podlistak *Obzora* objavila 1899., pravu čitateljsku afirmaciju stekla je romanesknim ciklusom *Grička vještica* (*Male novine*, 1912–13.). U razdoblju 1912–53. objavila je dvadesetak romana. Dok su čitatelji s nestrpljenjem očekivali nove nastavke romana, građene po zakonima romana-feljtona i objavljivane u *Malim novinama*, *Jutarnjem listu*, *Obzoru*, *Ženskom listu*, *Hrvatskom dnevniku* i *Hrvatici*, djela joj nisu pratile ozbiljnije književne prosudbe. Povijesnim dramama (*Filip Košenski* i *Evica Gupčeva*), komedijama, lakrdijama, jednočinkama i satirama značajna je i za razvoj hrvatske dramske književnosti. Njezino najbolje scensko djelo, komedija *Jalnuševčani* (HNK u Zagrebu, 1917.), tematsko izvorište crpi i iz hrvatske književne tradicije i iz hrvatske zbilje svojega doba. Među prvima se okušala i u pisanju kriminalističkog romana (*Kneginja iz Petrinjske ulice*, 1910.). Uređivala je i uglavnom sama ispunjavala *Ženski list* (1925–38.), prvu hrvatsku reviju namijenjenu ženama, i *Hrvaticu* (1939–41.).”⁶

6 Marija Jurić-Zagorka. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=29566> (Pristupljeno 16. 3. 2023.).

Primatelj pisma

Iako omotnica pisma nije sačuvana, te se na temelju nje ne može znati kome je pismo upućeno, prema sadržaju moguće je odrediti kome je Zagorka poslala svoje pismo. Ono je adresirano na „preuzvišenost” i zasigurno je bilo upućeno biskupu Josipu Jurju Strossmayeru, jer se tom riječju obraćalo isključivo biskupu, a u to vrijeme jedini biskup u Đakovu bio je J. J. Strossmayer.

Osobine pisma

Pismo je napisano na tri lista papira, na šest nenumeriranih stranica (drugi list pisma umetnut je u sredinu arka papira kako bi se zadržala „povezanost” – arak pisma ima ulogu košuljice koji drži sva 3 lista pisma zajedno, ali time se narušava redosljed teksta pisma, što se ipak lako odgonetne čitanjem teksta pisma) veličine 34 x 21 cm, rukom Marije Jurić-Zagorke. Pisano je latinicom, crnom tintom. Rukopis je uredan i čitak, slova ujednačena, a cijelo pismo uredno i estetski ugodno oku. Tekst pisma napisan je u sredini lista, s jednakim praznim prostorima na rubovima s jedne i s druge strane, ispod i iznad teksta. Kasnijim interventima na poleđini prvog arka pisma, na vrhu, navedene su dvije bilješke: prvom bilješkom, napisanom grafitnom olovkom, označen je datum pisanja pisma: „17/10 1896”, a drugom, napisanom crvenom olovkom (bojom) navedeno je ime i prezime te djevojačko prezime autorice: „Marija Matraj rođ. Jurić.” Autori ovih dviju bilješki na pismu nisu se potpisali, no prvu kojom je označen datum pisanja vjerojatno je napisao netko od uredskih službenika u Đakovu,⁷ dok je druga bilješka nastala radom nekog od istraživača (u prošlosti su istraživači na izvorno arhivsko gradivo biskupa Strossmayera pisali svoje bilješke⁸).

Fizički je pismo relativno dobro očuvano, ali vidljive su posljedice korištenja: na donjem dijelu drugog lista pisma papir se počeo lomiti, kao i na drugom listu prvog arka pisma. Pismo nije digitalizirano.

7 Moguće da je to bio biskupov tajnik.

8 Što, naravno, danas nije praksa, niti je dopušteno činiti.

Jezik pisma

Pismo je napisano rukom Marije Jurić-Zagorke, hrvatskim jezikom karakterističnim za kraj 19. stoljeća, latiničnim pismom. U tekstu su vidljive brojne jezične pogreške, što i ne čudi jer Zagorka piše kako joj je u muževnoj kući bilo zabranjeno govoriti i čitati na hrvatskom jeziku, kao i čitati tiskovine na hrvatskom jeziku. Sve ovo upućuje na činjenicu da je Zagorka (barem privremeno i djelomično) zaboravila govoriti i pisati hrvatski jezik (što je na jednom mjestu u pismu i naznačila).

Datiranje pisma

Pismo je datirano u Mitrovici (Srijemskoj Mitrovici) dana 17. listopada 1896. godine.

Smještaj pisma

Pismo Marije Jurić-Zagorke biskupu Strossmayeru danas se čuva u Nadbiskupijskom arhivu u Đakovu, osobnom arhivskom fondu Josip Juraj Strossmayer, među pismima hrvatskih pisaca upućenih biskupu.⁹

Sadržajna analiza pisma

Na samom uvodu i početku pisma Zagorka se ispričava biskupu, objašnjava da je riječ o molbi. Već u prvim redcima pisma vidi se njezina spisateljska (slatko)rječivost. Izražava nadu da će je biskup „saslušati” (da će pročitati pismo i uvažiti njezine molbe) te još jednom moli biskupa da se smiluje i oprostí joj što mu se obraća.¹⁰

9 Ovakav način smještanja pisama nije urađen prema pravilima arhivske struke: nepoznati je istraživač u prošlosti prikupio pisma većine poznatih pisaca i sve ih smjestio zajedno. Za sada su navedena pisma ovako složena, a u budućnosti će vjerojatno biti smještena prema pravilima arhivske struke.

10 Ovu će ispriku više puta u pismu navesti, kao što su to često činili i drugi koji su pisali biskupu Strossmayeru, tražeći određenu pomoć.

Zatim se predstavlja: ukazuje biskupu kako je vjerojatno već čuo za nju, ili da mu je možda poznata iz časopisa *Obzor*¹¹ (kojem je biskup Strossmayer bio pokrovitelj) za koji ona piše članke pod pseudonimom Zagorka, ili iz časopisa *Branik*¹², gdje se potpisuje kao Hrvatica. U daljnjem tekstu pisma objašnjava biskupu kako se oni „poznaju” još iz vremena kada je ona bila dijete, iz samostana časnih sestara milosrdnica, gdje je provela cijelo svoje djetinjstvo i obrazovala se, a kamo je biskup Strossmayer dolazio, a ona ga je često imala prigodu pozdraviti i predati mu cvijeće na poklon. Također podsjeća biskupa kako je jednom prigodom iz njegovih usta čula riječi koje su joj se urezale u sjećanje i koje su je vodile kroz cijeli život: „Budi na čast i korist Boga i domovine.” Navodi kako je kroz život prošla više nesreća i problema te se stoga odlučila pismeno obratiti biskupu, kojeg naziva „ocem naroda hrvatskog...” te ga moli da je sasluša i izražava nadu da je neće ostaviti bez pomoći.

11 *Obzor*, hrvatski politički dnevnik što ga je pod imenom *Pozor* pokrenuo E. Vrbančić 1860. u Zagrebu, a glavni urednik bio je I. Perkovac (od 1861. i vlasnik lista). List je okupljao protivnike bečkog apsolutizma. Pokrovitelj lista bio je biskup J. J. Strossmayer, a glavni suradnici F. Rački i B. Šulek. Izlazio je svakodnevno, osim nedjeljom. *Pozor* je zagovarao dva temeljna načela Narodne stranke: protivio se slanju saborskih zastupnika u Carevinsko vijeće u Beču te se zalagao za sjedinjenje hrvatskih pokrajina s Dalmacijom. Glavni dio lista činili su uvodnik, pregled drugog tiska te osvrti na vanjske događaje. Domaće vijesti bile su oskudne. Nakon zabrane u ljeto 1867. i urednikovanja Š. Mazzure nastavio je izlaziti u Beču pod naslovom *Novi Pozor*, a urednik mu je bio J. Miškatović; od 1869. izlazio je u Sisku pod imenom *Zatočnik* gotovo dvije godine, do 25. II. 1871., kada je bio zabranjen. Nakon zabrane nakratko je iste godine opet izlazio u Sisku, pod imenom *Branik*, a od 1. VIII. 1871. u Zagrebu pod imenom *Obzor* u vlasništvu Dioničke tiskare. U političkim previranjima banske Hrvatske *Obzor* se povremeno priklanjao različitim koncepcijama, protiveći se mađarizaciji Hrvatske, a nakon rascjepa Narodne stranke postao je glasilo Nezavisne narodne stranke i predstavljao oporbu režimu bana Khuen-Héderváryja. Od 1881. do 1885. izlazio je ponovno pod nazivom *Pozor*. Potkraj XIX. st. bio je pod stalnim udarom cenzure: 1881–95. bio je 500 puta zaplijenjen, a od 1895. do 1903. gotovo svaki drugi dan. Urednici D. Politeo, J. Pasarić, J. Hranilović, M. Cihlar-Nehajev, M. Marjanović i dr. ipak su uspjeli *Obzor* uzdići na razinu najuglednijih hrvatskih novina. Strossmayerov utjecaj, unatoč drugim političkim silnicama, ostao je prepoznatljiv i nakon što je 1905. postao neovisnim izdanjem i pod dugogodišnjim uredništvom (1905–40.) M. Dežmana, koji ga je učinio informativnijim. Godine 1918. dosegao je nakladu od 15 000 primjeraka, potom je postupno izgubio prioritet na hrvatskome medijskom prostoru. Nakon Dežmanove smrti list je vodio R. Maixner do njegova konačnoga gašenja u travnju 1941. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44664> (Pristupljeno 6. 1. 2023.).

12 Novine koje su kasnije izlazile pod imenom *Obzor*. Vidi prethodnu bilješku.

U drugom dijelu svojega pisma opisuje svoj težak životni put: sa 16 godina, nakon odlaska iz samostana gdje su je odgajale i poučavale redovnice, i gdje je, kako piše „željela za uvijek ostati”, morala se udati,¹³ ali ne svojom voljom, nego voljom drugih, za muža kojeg su joj drugi odredili.¹⁴ Budući muž bio je Mađar, kojeg nije poznavala od ranije. On nije znao nijedan drugi jezik osim mađarskog, pa je Marija morala učiti i naučiti mađarski jezik. Kako je bila odgojena u samostanu, nije poznavala svijet i nije znala reći „ne” onima koji su joj odredili da se uda. Udajom su počele njezine muke: u kući svojega muža nije smjela reći da je Hrvatica, nije smjela koristiti ikoji jezik osim mađarski, nije smjela imati knjige i novine na hrvatskom jeziku, a svakodnevno je slušala psovke i „predike” protiv Hrvatske – sve od svojega muža. Zabranio joj je također da piše ikome od svoje rodbine, bio „surov i grub” te strašno škrt. Bila je to strahovita promjena za nju: iz tihog samostana došla je u kuću u kojoj se stalno viče, psuje i zlostavlja je se. Trpjela je oskudicu u Krapini, a uzdržavao ju je njezin (Marijin) otac: kupovao joj je odjeću, jer joj muž nije davao ništa novca, ali je s druge strane tražio da mu vodi kuću (kućanstvo) i služi njegove prijatelje Mađare (koji su u Matrajevu kuću stalno zalazili). Pomoć je primala od oca punih 5 godina (dok je bila u braku), međutim i otac joj je nakon toga vremena uskratio pomoć, jer je imao još male djece o kojoj je trebalo voditi brigu. Tada joj je život postao još gori, „strašan” kako kaže: bez novčane pomoći oca, a s druge strane silno ponižavana od muža, trpjela je i skrivala njegove mane pred drugima, molila Boga i (potajno) pisala članke za novine, što joj je predstavljalo utjehu. No, kad je muž saznao što ona čini, zabranio joj je odlazak u crkvu i pisanje, osim na mađarskom jeziku. Izjavio je da ju je oženio zato što je mislio da će je tako mladu lakše „obratiti” na mađarski jezik i kulturu nego odraslu djevojku i da je od njezina oca očekivao određene protekcije. Između redaka daje se naslutiti kako je ona napustila svojega muža i posvetila se peru i knjizi, ali otvoreno piše kako se želi posvetiti domovini na tome području. Napominje kako joj je nedostatak knjiga na hrvatskom jeziku prouzročio određene probleme i nedostatke prilikom korištenja hrvatskoga jezika te piše kako želi učiti. Navodi kako je žele zaposliti u državnoj službi, a ona želi pisati. U nekoliko rečenica izražava svoje domoljublje i nakanu da služi domovini.

13 Prema želji svoje majke.

14 S današnjeg crkvenog stajališta taj je brak bio nevaljan ukoliko je nedostajala obostrana privola, a prema onome što piše Zagorka, ona se nije htjela udati.

Međutim, kako bi ostvarila svoje želje, potrebna joj je pomoć. Okreće se biskupu Strossmayeru kao jedinjoj svojoj nadi: moli ga za bilo kakvu pomoć, nekakvu stipendiju barem na godinu dana kako bi u Zagrebu mogla pohađati školu ili licej – ponavlja da je spremna učiti. Uz to, moli biskupa da je, kada završi školovanje koje je planirala, preporuči uredniku određenih novina, da je uzme za suradnicu novina, ili da je neki od književnika poučava u svemu u čemu još nije stručna. Sve što traži može se ostvariti samo ako je biskup Strossmayer uzme pod svoju zaštitu. Konačno, kune se i još jednom ponavlja kako želi učiti, a piše kako joj „život i mir” može vratiti samo spisateljski rad. Navodi kako se od mladosti bavila pisanjem te kako su njezinu nadarenost opazili i pohvalili Stjepan Ilijašević,¹⁵ urednik *Obzora*, profesor Pasarić¹⁶ i župnik Jambrečak¹⁷. Upućuje biskupa da istinitost njezinih navoda o njezinu

-
- 15 Stjepan Ilijašević, hrvatski pedagog i pjesnik (Oriovac, 1. I. 1814 – Varaždin, 3. I. 1903). Završio studij filozofije u Zagrebu i teologije u Pešti, gdje je i doktorirao 1836. Imenovan vjeroučiteljem i propovjednikom 1843. na Kraljevskoj akademiji u Zagrebu te profesorom bogoslovlja u Sjemeništu. Od 1850. hrvatski pouzdanik u Carskome kraljevskom ministarstvu za bogoštovlje i nastavu u Beču. Nadzornik pučkih i realnih škola, od 1857. kanonik Čazmanskoga kaptola u Varaždinu, 1861. zastupnik svojega kaptola u Saboru. Objavio je prvo opsežnije pedagoško djelo na hrvatskom jeziku: *Obuka malenih ili katehetika ...* (1850). Kao ilirac surađivao je u mnogim časopisima, osobito 60-ih godina 19. st. U početku pisao prigodne pjesme na latinskome, s uzorima u klasičnoj književnosti, a potom na hrvatskome domoljubne, religiozne i satirične pjesme, uglavnom didaktične namjene (*Izabrane pjesme*, 1876; *Nove pjesme*, 1884; *Šala i satira*, 1892; *Zimzelenke*, 1901). *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=27077> (Pristupljeno 24. 2. 2022.).
- 16 Josip Pasarić. Hrvatski književni kritičar (Pušća, 31. I. 1860 – Zagreb, 7. XII. 1937). Studij filozofije završio u Beču. Radio je kao profesor u Zagrebu 1883–93.; zbog političkih razloga bio je premješten u Osijek, gdje se uglavnom bavio novinarstvom pišući književne kritike za *Vienac* i *Obzor*. Od 1906. radio je ponovno kao profesor te kao ravnatelj klasične gimnazije u Zagrebu. Sljedbenik F. Markovića, zauzimao se za „zdrav i vedar realizam”, a protiv naturalizma, držeći ga pogubnim „po lijepu hrvatsku knjigu”. U polemikama što su se potkraj XIX. st. razvile na hrvatskoj književnoj sceni bio je u početku na strani „mladih”, no poslije se priklonio „starima” te pisao u novopokrenutom *Savremeniku* (1906). Objavljivao je studije o I. Mažuraniću, P. Preradoviću, M. Šrepelu i dr. Pasarić, Josip. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=46845> (Pristupljeno 24. 2. 2022.).
- 17 Vjerojatno je riječ o Dragutinu Jambrečaku. (Carolus, Karl, Karlek), pisac i publicist (Mekušje kraj Karlovca, 26. VII. 1838.– Samobor, 24. I. 1914.). U Zagrebu završio klasičnu gimnaziju 1855. i bogoslovni studij 1859., nakon što je zaređen 1860., službovao kao nadstojnik u Plemićkom konviktu i vjeroučitelj u pučkim učionicama. Predavao je latinski, grčki i hrvatski jezik u karlovačkoj gimnaziji 1862, zagrebačkoj gornjogradskoj gimnaziji 1863., a nakon višegodišnjega usavršavanja u Beču i položenoga ispita iz filološke struke 1870., bio 1871–78. pravi gimnazijski učitelj u Senju. Godine 1881. postao pomoćnikom župnika, a od 1883. do

teškom životnom putu može posvjedočiti odvjetnik Berbot u Krapini. Piše kako će, ako biskup pristane pomoći joj, od časnih sestara ishoditi svjedodžbu, a isto tako i od gradskog poglavarstva u Krapini, koja svjedoči o njezinu moralnom životu. Još jednom piše kako se želi posvetiti Bogu i domovini te da se nalazi u (Srijemskoj) Mitrovici kod tete.

Još se jednom na kraju pisma ispričava zbog svoje molbe, ali izražava nadu da će joj biskup priteći u pomoć.

Pismo završava datiranjem i potpisom „Marija Matraj rođ. Jurić”. Dakle, potpisala se muževim prezimenom, ali već je bila otišla od njege i skrasila se kod rodbine u Srijemskoj Mitrovici.

Vrednovanje pisma

Zagorka u svojem pismu iznosi važne, ali manje poznate činjenice iz ranijeg razdoblja svojega života, objašnjava biskupu Strossmayeru svoje želje i planove te spominje određene osobe i tiskovine s kojima je tijesno surađivala prije nego li je postala poznata. Posebna je vrijednost to što

umirovljenja 1898. bio župnik u Brdovcu kraj Zaprešića. Potom živio u Samoboru i Zagrebu, gdje su mu zbog prijepora s dvojicom svećenika i kritike crkvenih oblasti 1907. zabranjene svećeničke funkcije i smanjena mirovina, zbog čega se javno obratio Svetoj stolici (*Im Abrunde der Agramer Dioecesanverwaltung*, Zagreb 1908.), a u satiričnom igrokazu *Župnik-prosjak ili Pod ambrelom* (Zagreb 1909.) ismijao svoje protivnike. Objavio putopisno-memoarske zapiske u periodicima i u knjigama *Izleti* (1874.; u dodatku govor u slavu bana Jelačića *Slavlje Josipovo*) i *Rimsko hodočašće* (1882.), u kojima osobne doživljaje s putovanja po Hrvatskoj, Sloveniji, Austriji i Italiji obogaćuje kulturno-povijesnim činjenicama, predajama, duhovitim zapažanjima te slikovitim opisima ljudi, običaja i krajolika. U zbirci pošalica *Iz Poldine torbe* (1896.) skupio je anegdote i humoristične crtice iz života Leopolda Vojske, a u knjižici romantičarskih, intimističko-memoarskih te prigodnih soneta skromnoga pjesničkoga dometa *Adela* (1907.) tematizira ljubavne, domoljubno-povijesne te pobožne sadržaje. Također objavljivao pripovijesti, pedagoške, psihološke, kulturno-povijesne i monobiografske članke, književne kritike i jezikoslovne rasprave te se zauzimao za primjenu fonološkoga pravopisa. Za njegov kritički prikaz epa F. Markovića *Kohan i Vlasta* (Dragoljub, 1867–68.) u literaturi se navodi da „po želji za stručnom rigoroznošću i po nekim primjedbama metričke naravi pripada među prve ozbiljnije kritike” u hrvatskoj književnoj kritici (M. Živančević). Prevodio s njemačkoga (J. Schuster, *Biblička povestnica staroga i novoga zavjeta*, Beč 1881.) te surađivao u periodicima *Neven* (1855.), *Narodne novine* (1857.), *Pozor* (1867.), *Napredak* (1869., 1881.), *Vienac* (1870–71., 1873–74., 1876., 1888.), *Radiša* (1875.), *Katolički list* (1881., 1906.), *Narodni list* (1881.), *Glasnik sv. Josipa* (1883.), *Obzor* (1890., 1893., 1901.), *Hrvatska* (1893., 1901.), *Prosvjeta* (1893., 1901., 1905., 1908.), *Trn* (1893.), *Hrvatska domovina* (1896.), *Kršćanska škola* (1897.), *Karlovački glasnik* (1901.), *Samoborski list* (1906., 1914.). *Zapisci o brdovečkoj župi* tiskani su mu u *Zaprešićkom godišnjaku* 1998. URL: <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=9064> (Pristupljeno 16. 3. 2023.).

Zagorka osobno navodi te podatke, dakle, nisu to podatci iz druge ruke, nego podatci o njoj, koje ona sama navodi. Navedeni pisani izvori iz pisma mogu poslužiti daljnjem istraživanju života Marije Jurić-Zagorke.

Prijepis izvornog teksta Zagorkina pisma biskupu Strossmayeru

„Vaša preuzvišenosti!

Teška mi briga sapinje grudi, kad se laćam ovoga pisma, briga, da sam se osudila odlučiti Vašoj preuzvišenosti podastrieti ovo pismo i jednu vruću molbu. Ali noć rasvietljuje sjajna zvijezda Vaše preuzvišenosti, a njeni topli traci, djela neizrecivog milosrdja, dopiru i do moga srca, te ga ogrievaju i bodre, te pobudjuju nadu da će me Vaša preuzvišenost dobrostivo saslušati, kad ju smierno molim: neka se smiluje, te oprosti blagostivo jednoj ne sretnici, koja se je osudila ovakovim načinom stupiti pred svetu osobu Vaše preuzvišenosti.

O mojoj ne znatnoj osobi je Vaša preuzvišenost malo ćula, ali možda me dostoji poznavati iz ‚Obzora‘ kao ‚Zagorku‘ a is ‚Branika‘ kao ‚Hrvaticu‘ kamo pišem i besimenih¹⁸ političkih članaka.

Ali sa presvetim imenom Vaše preuzvišenosti, koga svaki Hrvat tako svetim počitanjem nosi u svom srcu, spojene su divne uspomene moga djetinjstva i mojih ideala. Uviek kad je Vaša preuzvišenost dolazila, da svojim svetim posjetom usreći samostan milosrdnica, zadesila je mene najveća čast i sreća, pozdraviti i izručiti kitu cvieća Vašoj preuzvišenosti u ime građanskih gojenica, gdje sam u gojištu sprovela cijelo djetinjstvo. I prigodom jednom, ćula sam svete rieći Vaše preuzvišenosti, rieći koje duboko dirnuše moje srce, te se trajno otisnuše u duši mojoj: ‚Budi na čast i korist Boga i domovine.‘ I ove rieći vodile kros cijelu buru mog života, kojoj sam toli rano, i ne miljeno izložena bila. U pupoljku moje mladosti bacila me je sudba u struju ne sreće, te me grozno ne smiljeno bacala is jedne biede u drugu, pa sad u očaju i ne sreći laćam se onoga, na što me

18 Vjerojatno misli na nepotpisane, anonimne članke.

djetinje srce sili, da se obratim ja; toli bolno i ne sretno Hrvatsko diete, na oca naroda Hrvatskog, da mu iskreno ispoviedim moju ne sreću i za molim za sveti blagoslov i pomoć. I još jednoć dižem ruke svoje i molim Vašu preuzvišenost, da sasluša njenu nesreću, ne sreću Hrvatice, kojoj jedina nada puni grudi, da će ju otac biednoga naroda slišati i njene redke milostivo pročitati, te do pustiti, da smije svoju biedu opisati.

Prije 6 godina, kad mi je bilo tek šesnaest g. te sam uprav ostavila mile samostanske zidine gdje sam željela za uvijek ostati, morala sam se po želji drugih – udati, meni već davno opredielienog muža, magjara, koga nikad prije poznavala nisam. Pak buduć on nije znao ino do magjarski, morala sam učiti taj jezik već u napried, da ni znala nisam zašto. Bijah odgojena u samostanu, to je dosta a da mi zasvjedoći da sam bila diete neznanja za sviet, da nisam imala pojma o svietu. Stoga nisam nikada ni poznavala riećicu ‚ne‘, ta naučila sam u samostanu svetu poslušnost. I ja poslušah želje onih koje sam slušati morala, i udah se, i od onoga časa počele su moje muke. Od onoga časa nisam smjela priznati da sam hrvatica, nisam smjela druge rieći izustiti do – magjarski, nisam smjela imati u kući knjige ni hrvatske novine, a napokon mi bijaše zabranjeno pisati ikomu od rodbine i roditeljem u hrvatskom mi materinjem jeziku. Osim toga nisam prestala slušati danomice psovati ne sretnu mi domovinu, i njoj takove predikate davati, da bi ćovjeku srce pucalo. Ali ni to nije bilo dosta. On bijaše ćovjek surov i silno grub, a osim toga beskrajno škrt. Došavši is tihog samostana, gdje je sve bilo tiho i sveto, morala sam uvijek slušati bezbožne kletve, a podnašati silno zlostavljanje. U kući trpila sam oskudice, ako je on i bio glavar postaje u Krapini, te me je moj otac, koj je upravitelj dobra kod bana Raucha¹⁹ usdržavao. On mi je, otac moj kupovao odjela, jer mi muž iz silne škrtosti nije dao ni odjela ni novčića novaca, a silnom goropadnošću tražio je od mene da mu gospodski kuću vodim, i njegove gostove magjare što sjajnije podvorim (:magjari bijahu danomice u kući, dok hrvati

19 Levin Rauch, hrvatsko-slavonsko-dalmatinski ban (Lužnica kraj Zaprešića, 6. X. 1819 – Lužnica, 25. VIII. 1890). Prema Rauch, Levin. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=51968> (Pristupljeno 14. 12. 2022.).

nisu imali pristupa:.) Neznajući što da radim tražila sam materijalne pomoći od oca, jer sam drhtala od straha pred njim, mužem. Otac je činio i davao ciele 5 godina. No – sada mu je previše bilo jer ima još neobskrbljene i neškolorane djece, te se izjavio da više nije u stanju davati. I sad mi bude život strašan. Muž me nije htio odievati, a niti mi dao novčića, prem sam u svojih željah skromna bila, to znade cio sviet. I buduć ne bje od oca pomoći novaca, moj me je muž grozno zlostavljao, i nije prestao gadno ponizivati moju narodnost iz koje sam izašla. Ali ja sam trpila, u samozataji skrivala njegove mane pred svietom, molila se Bogu i pisala potajice članke u *Bršljan* i u novine. To mi bijaše utjeha. Ali kad on to opazi, zapoviedi mi da ne smijem u crkvu da gledam te ceremonije, i da ne smijem pisati drugačije već magjarski. On je bio u svom običnom životu strastven magjar, a grozni ne prijatelj hrvata, te se izrazio, da ne nebi nikad uzeo, da nije mislio da će iz mene djeteta samostanskog načiniti, odgojiti – magjarku laglje, negoli odraslu djevojku, i da se nije nadao kros oca – protekcije barunove. Kako sam trpila u ovakvom životu, ovo je tek blijedi dokaz, ali Bog, koj je jedini vidio moje boli znade, što se je sbivalo u duši mojoj. Crne su me misli slietale – ali Bog mi se smilovao, te mi pokazao put poštenog života. I ja, u svojem očaju nisam našla drugog izlaza van u sviet, tražiti obstanak. Ali moj sviet je samo domovina moja, ne nadjem li u njoj obstanka, utjehe, neću ju drugdje ni tražiti. – Ideal celoga života bijaše mi knjiga i – pero. To me je držalo u životu. Stoga ne mogu odoljeti davnoj težnji, da sav svoj život posvetim domovini na tome polju. Ali oskudica na hrvatskoj knjizi dovela mi je u jeziku velikih ne dostataka, pa stoga trebala bih naobrazbe, trebala bih učiti. Ali mene žele dati u državnu službu. No, srce moje teži za slobodnim radom za domovinu. Učila bih tako rado, da usavršenjem težim, da se bacim na grudi jadnoj domovini da radi s menom što hoće, da u trpljenju i radu za nju nadjem svoj izgubljeni život, a utjehe za prepaćene boli. Oj, samo u njezinom toplom krilu, u radu za nju, u borbi za nju, nalazila bi moja duša mira i našla bi izgubljene ideale mojih sanja. A meni ne bi bilo ništa teško, ništa ne dostižljivo. Moj život nema drugoga oslona, no ovi ideali, a ja nemam časa, ni ništa, što ne bih s oduševljenjem žrtvovala njoj – domovini – za koju sam toliko suzah prolila.

Ali doći do mojih nauma je bes pomoći ne moguće. A ja, toli ne sretno diete slatke domovine, u svom djetinjem shvaćanju i čustvu, nisam pomislila, da previsoko pogledah, kad se usudih pomisliti na najvećega Hrvata, na oca domovine. Ja sam se osudila to učiniti, a dobri Bog jedini svjedok mojih boli zna, da su me na to dovela čustva čistoga rodoljublja, i čustva ne sretna djeteta, što ih goji prama ocu, pre dobromu i pre milostivomu ocu domovine. Pak dižem sa strahopoćitanjem svoje oći k Vašoj preuzvišenosti, ljubim svetu joj desnicu i smierno molim, ako imade za moju ne sretnu osobu kakove pomoći; da mi možda udostaji malu pomoć pružiti, te bar za jednu godinu kakav štipendij udieliti dostoji, da uzmognem u Zagrebu makar gdje, kao u samostanu slušati predavanja kojeg razreda ili liceja u kom bi mogla upiti potrebite nauke za moje buduće radnje. Jer znam da mi treba čvrstoga ućenja, a ja sam pripravna s veseljem i željeznom voljom učiti.

Knjiga i pero, u tom se sastoji sva buduća sreća moja, sav mir i utjeha.

Us to osudjujem se moliti Vašu preuzvišenost, da me blago izvoli preporučiti kad si pri vriedim dovoljno znanja kojemu uredniku, ne bi li me gdje-kod kojih novina uzeli za suradnicu u uredništvo, ili, da me kakav književnik mjesto polaska na predavanja ući i podući o svem što mi manjka da kroćim do usavršenja. A to bi sve moglo biti samo onda, kad bi Vaša preuzvišenost udostojala mene sirotu svojim milostivim okom pogledati i moju molbu u koliko bi Vašoj preuzvišenosti to moguće bilo, uzeti me pod svoju svetu – zaštitu, kojom bi Vaša preuzvišenost spasila od propasti jednu Hrvaticu, koja je krivnjom tuđjih špekulacijah ovako strašno ne sretna postala. Jest Vaša preuzvišenosti, život i mir može mi vratiti samo rad na ovom polju. A da ima čiste istine u ovih mi redaka, da mi duša gori od želje za naukom, za kojim mi je gorila od rane mladosti, na to polažem u ruke Vaše preuzvišenosti svećanu zakletvu. –

Molim smjerno Vašu preuzvišenost, da mi dopusti na vesti još njeke podatke o sebi. Ja sam već od najranije mladosti bavila se perom. Da imam dara, to mi tvrde svi, to mi je potvrdio i prečastni gospodin Dr Stjepan Ilijašević, urednik ‚Obzora‘ profesor Pasarić, pozna me

i gospodin umirovljeni župnik Jambrečak, a i neki drugi. Najviše od mojih radnja bile su u ruci gosp. Prečasnog Dr Stj. Ilijaševića, koj me i osobno poznaje. Da su moji navodi glede mojeg kukavnog udesa istiniti, to znade gospodin odvjetnik Berbot u Krapini kojemu su odnošaji poznati, a znade i svaki onaj, koj je us sve to, da sam pred svetom skrivala zavirio u moju biedu. Ali pojmiti moje muke, to se ne da, jer su pregorke bile, a mogle bi se i povratiti, ako mi ne bude izlaza, ili pak mi drugo ne će preostati, već propast. Bude li Vaša preuzvišenost blagoizvoljela, ja ću što se moga moralnoga ponašanja tiče, od cieloga mi djetinstva i djevojačtva zamoliti svjedočbu od č. sestre nadstojnice građanskog doljnjeg gojišta, a kao žena od Krapinskog poglavarstva, a svaki tko me pozna znati će kakova sam bila do današnjeg dana. Svatko zna da sam bila poštena, ali ne sretna! O kako ne sretna! Ali u ne sreći hvatam se s Božjom pomoćju i hoću se uhvatiti poštenog života i rada, hoću da posvetim sav svoj život Bogu i domovini. Ako mi je Svemogući dao taj dar, posvetit ću ga sao njemu na čast, a domovini na korist.

Moje školske svjedočbe svjedoče da lahko i rado učim, pak bi bila sve priložila, da sam se usudila. Ja boravim ovdje u Mitrovici kod moje tetke, i čekam dok mi skoje strane zasjaji topli tračak sunašca koj će mi nositi nadu i pomoć.

Vaša preuzvišenosti! Suznih oćiju molim Vašu preuzvišenost, neka za to što sam se osudila tako visoko pogledati, te Vašoj preuzvišenosti ovu smiernu vruću molbu podnieti, ne uzima to za smjelost, neka me jadnicu ne osudi; oj! Nije u mojem srcu smjelosti koja se nebi slagala sa pristojnošću; na ovaj korak me je tek poticalo ne sretno očajno srce, koje teži za okriljem domovine, ćijeg je okrilja tako dugo oskudjevalo. O! I ja znam, bude li Vaša preuzvišenost na temelju ovih redaka farogledala²⁰ moju biedu, neće ne sretno ćeljade osuditi, što je u svojoj ne sreći osudilo se dignuti oći k vietlu²¹ najveće zviezde Hrvatskog neba. I ja se usudjujem vruće moliti za oproštenje radi moje molbe; ah! Volila bih biti još ne sretnija, nego li da me Vaša preuzvišenost osudi.

20 U tekstu stoji napisana ova riječ, upravo ovako.

21 Vjerojatno je trebalo pisati „svjetlu” ali piše „vjetlu”.

Neka mi dopusti Vaša preuzvišenost, da u duhu poljubim svetu joj desnicu, i da plačnim srcem molim Vašu preuzvišenost, da uzme pod zaštitu svojeg milosrdja moju ne sreću i moje težnje; a cieli ću se život trsiti, da ću se ove zaštite pokazati vriednom.

Preporučujuć se u svetu milost Vaše preuzvišenosti ljubim Vaše preuzvišenosti svetu desnicu

te se osudjujem podbilježiti

Mitrovica dne 17. listopada 1896. Marija Matraj rodj. Jurić”

Prilog 1:

Marija Jurić-Zagorka²²

Prilog 2:

Josip Juraj Strossmayer²³, biskup bosanski ili đakovački i srijemski.

22 Preuzeto sa: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=29566> (Pristupljeno 14. 12. 2022.).

23 Preuzeto sa: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58459> (Pristupljeno 14. 12. 2022.).

Zaključak

Marija Jurić-Zagorka jedno je od najvećih imena novije hrvatske književnosti. Među prvim ženama novinarkama jedna je od predvodnica zahtjeva za jednakopravnost žena u hrvatskom društvu svojega vremena. Bila je i hrvatski domoljub, što je vidljivo iz njezinih djela, ali i života. Ovdje je prijepis jednog pisma koje je napisala i uputila biskupu Josipu Jurju Strossmayeru u Đakovo 1896. godine, a koje se čuva u Nadbiskupijskom arhivu u Đakovu. Pismom je molila pomoć i podršku biskupa Strossmayera, navodeći razloge svojih postupaka tijekom svojega života. Biskup Strossmayer, pomalo neočekivano jer je riječ o ženi koja je ostavila svojega muža, pružio joj je podršku. Zagorkino pismo donosi neke manje poznate činjenice iz njezina života i baca novo svjetlo na spoznaje o životu jedne od najvećih i najpoznatijih hrvatskih spisateljica.

Literatura i izvori

Nadbiskupijski arhiv u Đakovu, Osobni arhivski fond Josip Juraj Strossmayer (60).

Marin SRAKIĆ, „Iz Dijecezanskog arhiva”, *Zbornik Muzeja Đakovštine*, 3/1985., 175–179.

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.:

Marija Jurić-Zagorka. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=29566> (Pristupljeno 16. 3. 2023.).

Strossmayer, Josip Juraj. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58459> (Pristupljeno 24. 2. 2022.).

Obzor. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44664> (Pristupljeno 16. 3. 2023.).

Stjepan Ilijašević. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=27077> (Pristupljeno 24. 2. 2022.).

Josip Pasarić. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=46845> (Pristupljeno 24. 2. 2022.).

Dragutin Jambrečak. URL: <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=9064>
(Pristupljeno 16. 3. 2023.).

Levin Rauch. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=51968>
(Pristupljeno 14. 12. 2022.).

SUMMARY

Vlatko Dolančić

A LETTER WRITTEN BY MARIJA JURIĆ-ZAGORKA TO BISHOP J. J. STROSSMAYER KEPT IN THE ARCHDIOCESAN ARCHIVES IN ĐAKOVO

Marija Jurić-Zagorka (1873-1957) was a famous Croatian writer and journalist whose name and works are not only known within the borders of the Republic of Croatia, but also much more widely. Nevertheless, there are certain unknowns, doubts, vagueness and ambiguities about her life, especially her youth. It is known that at the beginning of her career as a writer and journalist, Zagorka was helped by Josip Juraj Strossmayer (1815-1905), the bishop of Bosnia or Đakovo and Sirmium, but the fact that their communication came about in the first place and what preceded Strossmayer's decision to help.

In the Archdiocesan Archives in Đakovo, in the personal archive fund of Josip Juraj Strossmayer, among the abundant correspondence addressed to the bishop, there is a letter written by Marija Jurić-Zagorka (this is not her only letter kept in the Archdiocesan Archives in Đakovo), in which Zagorka brings some known, but not completely clear facts from his early life. In a letter she wrote just after she left her abusive husband and took refuge with her relatives in Srijemska Mitrovica, Zagorka describes to Bishop Strossmayer her youth, the course of her education, her arranged marriage to her husband, the torment and mistreatment she endured from him over several years, her escape from her husband, and ask the bishop for help. In the letter are presented lesser known or completely unknown facts from the life of Marija Jurić-Zagorka before she became known to the public as a writer and journalist, as well as her wishes and plans. In several places in the text of the letter, Zagorka emphasizes his attachment to the Motherland, education and writing (books).

This paper presents the complete text of the above-mentioned Zagorka's letter addressed to Bishop Strossmayer, rich in interesting and important information with intention to enable the availability of lesser-known facts from the life of Marija Jurić-Zagorka to future scientists-researchers of her life and work, and thus to the general public.